

Lempäälä Haurala Sukkilan kuppikivi tarkkuusinventointi 2021

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

Tilaaja: Lempäälän Vesi Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Yhteenveto	4
Kartat	5
Kuvia	6

Kansikuva: kuppikivi sijaitsee metsäsaarekkeen eteläkärjessä, kuvattu kaakosta.

Perustiedot

Alue: Lempäälä Haurala, Sukkilan (418010018) kuppikiven ympäristö.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko kaavan alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi arvioitavia kulttuurihistoriallisia jäännöksiä.

Työaika: Maastotyö 22.4.2021

Tilaaja: Lempäälän Vesi Oy

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa.

Tulokset Sukkilan kuppikiven vierestä on tarkoitus vetää uusi vesijohtolinja. Kuppikiven ympäristöä tutkittiin mm. tekemällä koekuoppia sitä ympäröivään peltoon, silloisen muinaisjäännösrajausten ulkopuolelle (rajaus oli väärässä kohdassa). Kuppikiven metsäsaarekkeen kohdalla tien varressa on maanalaista ja osin maan päälle näkyvää kivikkoa. Kivikkoa ei tutkittu – periaatteessa se voisi olla kalmistokiveystä. Kuppikiven eteläpuolella havaittiin pellossa muinaispeltoon viittaavia merkkejä heti kyntökerroksen alapuolella. Vesijohdolle esitämme kolme vaihtoehtoa, joista kaksi edellyttäisivät mielestämme arkeologisia tutkimuksia.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta huhtikuussa 2021, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 21.4.2021. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Inventointi

Lempäälän Vesi rakentaa vesijohtoa Hauralaan. Pirkanmaan maakuntamuseo esitti lausunnon (08.04.2021 DIAR: 161/2021) että Sukkilan kuppikiven kohdalla on tehtävä arkeologista tutkimusta sen selvittämiseksi voisiko linjan vetää kuppikiven ohi sen pohjoispuolelta aivan tien varressa. Lempäälän vesi tilasi kyseisen työn Mikroliitti Oy:ltä. Tutkimuksen maastotyö tehtiin 22.4.2021. Työ tehtiin erittäin kiireellisellä aikataululla, koska tilaushetkellä vesijohto oli asennettu jo molemmin puolin kuppikiveä ja sen rakennustyö odotti tätä tutkimusta. Sen takia työhön ei hankittu tutkimuslupaa (jonka saaminen on tänä keväänä voinut kestää viikkoja), vaan se tehtiin tarkoin mitaten voimassa olevan muinaisjäännösrajausten ulkopuolella. Muinaisjäännösrajaus osoittautui olevan väärässä kohdassa, hieman liian idässä, niin että kivi jäi sen länsirajan kohdalle. Vesijohtokaivannon leveys tulee olemaan n. 2 m.

Kuppikivi on pienen (noin 10 x 4-6 m leveä), tien laidasta etelään kurottuvan metsäsaarekkeen eteläkärjessä.

Kuppikiven pohjoispuolella on kivikkoa ja lähempänä tietä maanalaista osin pinnalle näkyvää pienemmistä kivistä koostuvaa kivikkoa, muutaman metrin leveydeltä tien lähellä. Tämä tien läheinen kivikko voi olla osin peräisin tien varressa olevan pylvään kohdalta, sitä asennettaessa kasattua. Mutta on olemassa myös (pieni) mahdollisuus, että kivikko olisi kalmistokiveystä tai muuta muinaisjäännökseen liittyvää rakennetta.

Metsäsaarekkeen molemmin puolin, aivan tien ojan (hyvin matala) kupeeseen tehtiin kaivinkoneella n. 1 x 1 m laajuiset koekuopat. Metsäsaarekkeen itäpuolella kuopat tehtiin varoen aivan tien varressa olleen kaapelin kupeeseen, niin että oltiin varmuudella muinaisjäännösrajausten ulkopuolella. Länsipuolelle tehtiin koekuoppa aivan saarekkeen kupeeseen, lähelle siinä olevaa kiveystä, mutta kuitenkin selvästi kiveyksen länsipuolelle. ja toinen kuoppa kauemmaksi tiestä edellisestä muutaman metrin etäisyydelle länteen. Nämä koekuopat olivat arkeologisessa mielessä ”typötyhjiä”. Ohuen kyntökerroksen alla oli heti puhdas ja piirteetön savimaa.

Tien varressa on siis kaapeli ja sähköpylväs, joten aivan tiehen kiinni vesijohtoa ei voi saarekkeen kohdalla kaivaa. Johto kulkisi saarekkeessa olevan kiveyksen poikki. Kiveys voi olla osin tai kokonaankin pellonraivauksesta tai pylvään asennuksesta peräisin, mutta kiveys voi olla myös ainakin pohjaosiltaan muinaisjäännökseen liittyvää, kuten kalmistokiveystä. Tämä mahdollisuus ei mielestämme ole suuri, mutta se on kuitenkin olemassa.

Jos vesijohto vedetään tien laitaa niin mielestämme metsäsaarekkeen kohdalla pitäisi tehdä normaali arkeologinen kaivaus, n. 2 x 2 m laajuinen, jossa kivikko avataan arkeologisin menetelmin ja katsotaan onko siinä kalmistoa tai muuta rakennetta. Jos sellaisia ei havaita, tutkimus on nopeasti tehty, alle päivässä parin arkeologin voimin. Jos siitä löytyy rakennetta tai kalmistoa voi tutkimus viedä aikaa 1,5 – 2 päivää.

Kuppikiven eteläpuoliselle pellolle teimme neljä koekuoppaa (kaivinkoneella). Kahdessa koekuopassa oli merkkejä mahdollisesta muinaispellosta. Toisessa varsin selvät ristikkäisuurrokset, toisessa viitteellisemmät. Niissä myös palaneelta vaikuttavaa savea ja hiilenhippuja. Täydellä varmuudella jälkiä ei voi muinaispelloksi sanoa, mutta ne ovat varsin mahdollisia muinaispellon jäänteitä, joita on voinut säilyä ainakin joiltain osin nykyisen pellon kyntökerroksen alla. Pelto on lievästi viettävä tien suunnasta, joten periaatteessa voisi olla mahdollista, että muinaisen pellon päälle on erodoitunut maata niin, että muinaispelto on jäänyt nykyisen alle – joissain kohdin. Peltohavaintojen länsipuolelle tehdyissä kahdessa koekuopassa ei ollut mitään viitettä muinaispellosta tai muusta ihmistoiminnasta kyntökerroksen alapuolella.

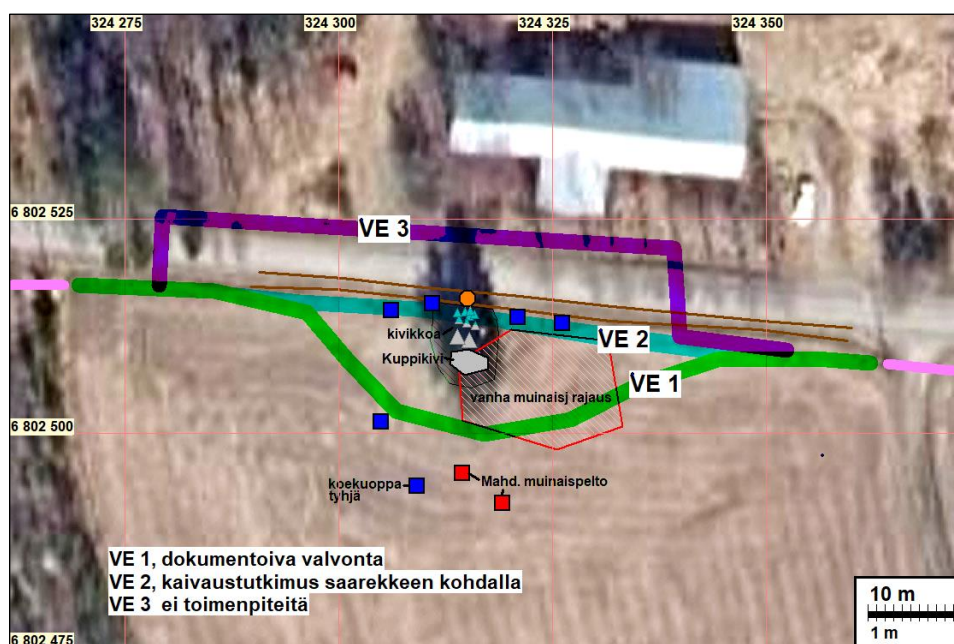
Kuppikiven eteläpuolisessa (tai sitä ympäröivässä) pellossa saattaa siis olla säilynyttä muinaispeltoa. Sinne ei siten voi kaivaa vesijohtoa ilman arkeologista tutkimusta. Koska peltohavainto on vähäinen eikä ole varmuutta onko alueella yhtenäistä muinaispeltoa ja mihin se ulottuu niin ehdotamme, että vesijohto kaivetaan peltoon ns. dokumentoivalla valvonnalla. Siinä poistetaan kaivinkoneella (arkeologien valvonnassa) vesijohtolinjalta nykyinen kyntökerros kerralla koko pellon osuudelta. Sen jälkeen arkeologit tutkivat esiin otetun kyntökerroksen alapuolisen pinnan ja dokumentoivat mahdolliset muinaispeltohavainnot sekä ottavat niistä maanäytteitä (runsaasti – etsitään ajoittavaa materiaalia kuten muinaisia jyviä). Tällainen tutkimus voi sujua yhden pitkän päivän aikana parilta arkeologilta – jos muinaispeltoa tulee esiin runsaasti voi mennä pari päivää.

Kolmas vaihtoehto vesijohdolle olisi asentaa se **tien pohjoispuolelle** kuppikiven kohdalla. Sinne ei tehty koekuoppia mutta siellä maaperä ja maasto ovat selvästi sekoitettuja ja muokattua, enkä näkisi mitään syytä tehdä siellä mitään arkeologista tutkimusta vesijohtoon takia.

Yhteenveto

Ehdotamme seuraavia vaihtoehtoja ja toimia:

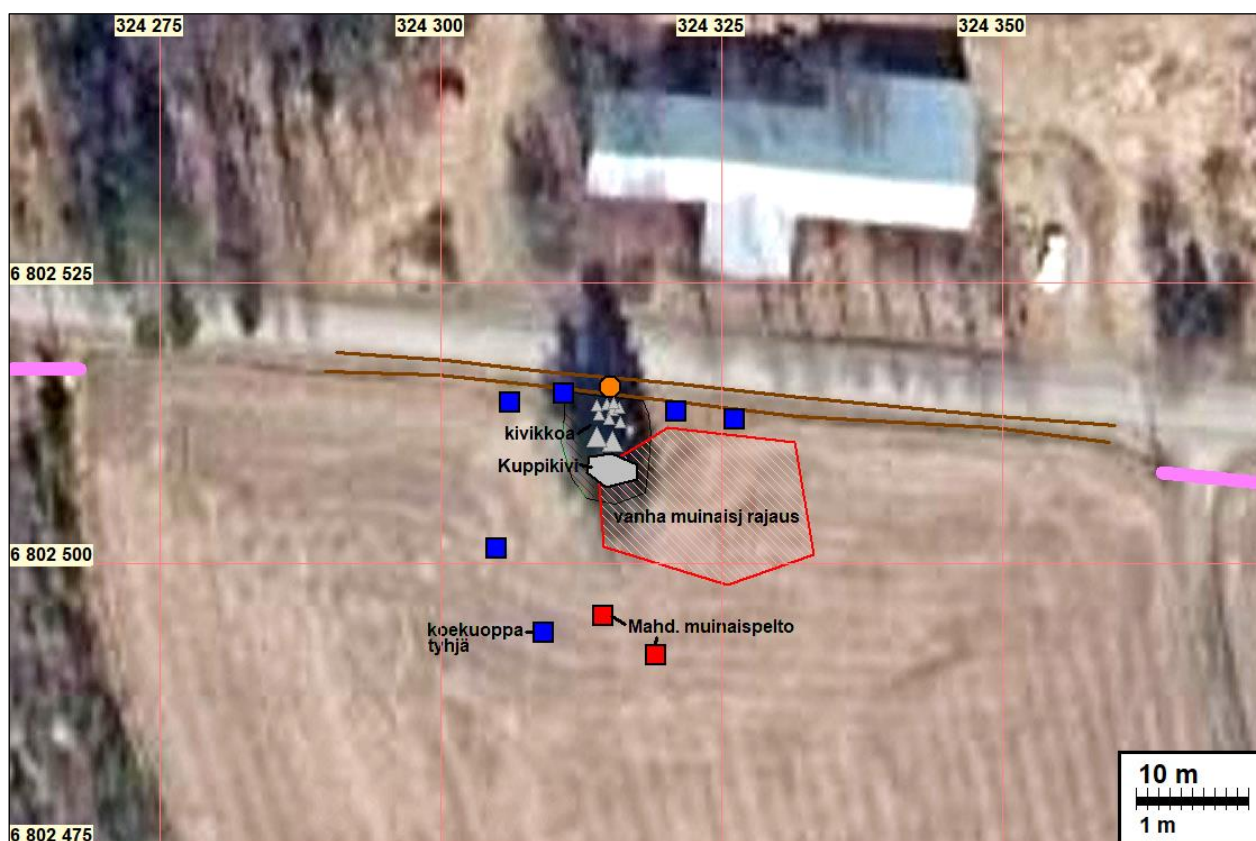
- 1 Vesijohto tien varteen sen eteläpuolelle: varauduttava kahden päivän arkeologiseen tutkimukseen (minimi 1 päivä), jossa tutkitaan arkeologisen menetelmin vesijohtolinjan ala metsäsaarekkeen kohdalla.
- 2 Vesijohto peltoon kuppikiven eteläpuolelta. varaudutaan parin päivän arkeologiseen tutkimukseen (minimi yksi päivä). Kaivetaan ensin vesijohtolinjalta pois kyntökerros – sitten tutkitaan ja dokumentoidaan sen alapuoli, sen jälkeen voi kaivaa kaivannon määräsyyvyteen.
- 3 Vesijohto siirretään kulkemaan tien pohjoispuolella kuppikiven tasalla. Ei arkeologisia toimia (maksimissaan maakuntamuseo voi vaatia arkeologisen valvonnan, mutta sekin ei mielestäni olisi tarpeellinen)

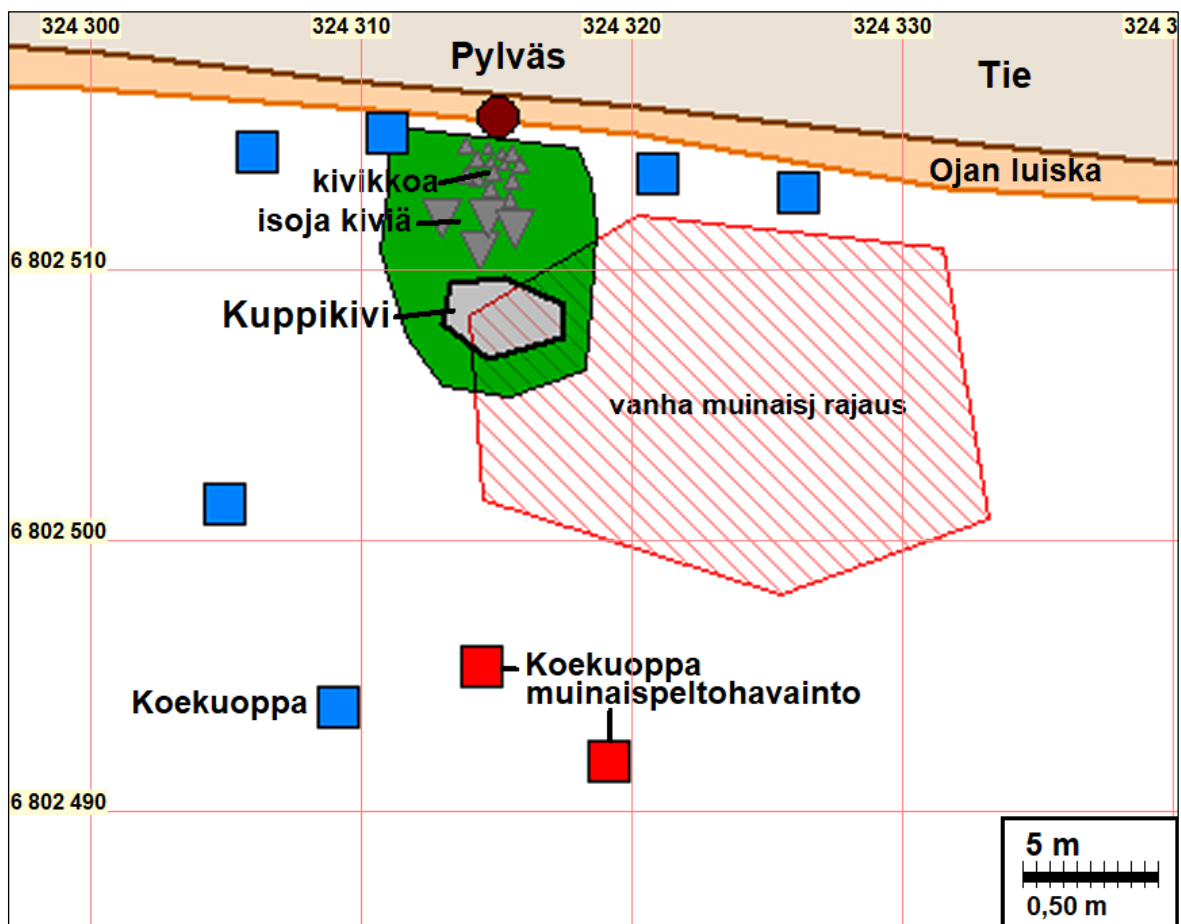
26.4.2021

Timo Jussila

Kartat

Havainnot. Siniset neliöt ovat "tyhjiä" koekuoppia.

Kuvia

Metsäsaareke lännestä Kuppikivi ison katajan pohjoiskupeessa.

Idästä. Kuppikivi katajan kupeessa.

Koillisesta.

Kivikkoa metsäsaarekkeen pohjoisosassa

Metsäsaarekkeen pohjoisosan itäpuolelle tehty koekuoppa on täysin ”tyhjä”. Samoin länsipuolelle tehty (alla). Näiden vireen tehdyt koekuopat samanlaisia – tyhjiä.

Mahdollista muinaispeltoa. Hiilen ja palaneen saven pitoisia ristikkäisuurroksia.

Mahdollista muinaispeltoa. Hiilen ja palaneen saven pitoisia ristikkäisuurroksia.

Edellisen itäpuolelle tehdyssä koekuopassa myös uurroksia jossa hiiltä ja huonosti palanutta savea, mutta epämääräisemmin ja sotkuisemmin(erottuu kuvassa huonosti)

"tyhjä" koekuoppa edellisten länsipuolella.

Koekuoppien koordinaatit (keskikohta)

N	E	
6802513,5	324320,9	1
6802512,7	324326,2	2
6802515,0	324310,9	3
6802514,2	324306,2	4
6802491,7	324319,2	5
6802495,2	324314,4	6
6802493,7	324309,2	7
6802501,2	324304,9	8

Kuppikiven keskikohta: 6802508,4 324314,7